

מנה בדת

שינוי הדף היומי בדרך קצרו

לע"נ הגה"צ רבי מרדכי בן רבי גדליה
משה גולדמן זע"א מוזהביל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 109 פרשת משפטים תשפ"ב

מור"ק יח-כד

דף יח שמואל אומר שהלכה כר' יוסי לענין מועד ואבל, שהוא סובר שהלכה כדברי המיקל באבל.

כשפנחס אחיו של שמואל היה אבל שמואל בא לנחמו וראה שצפרניו ארוכות, ושאל אותו מדוע לא נטלת אותם, אמר לו אם היית אבל היית מזלזל בכך, וזה היה כשגגה שיצאה מלפני השליט, וגם לשמואל קרה מקרה אבל ובא פנחס אחיו לנחמו, ושמואל נטל צפרניו לפניו ואמר לפנחס האם אינך חושש לדברי ר' יוחנן שברית כרותה לשפתיים, שכתוב **ויאמר אברהם אל נעריו שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה ונשובה אליכם**, ובאמת חזרו שניהם, ובני הישיבה חשבו ששמואל התיר רק צפרני היד ולא של הרגל, אך אמר רב ענן בר תחליפא ששמואל התיר גם בשל רגל, ורב חייא בר אשי אמר בשם רב שמותר רק בפה או ביד ולא במספריים, ורב שמן בר אבא אמר שראה שר' יוחנן נטל צפרניו בשיניו בחוה"מ וזרקם, ורואים מזה ג' הלכות, א. שמותר ליטול צפרניים בחוה"מ, ב. שאין מיאוס בנטילתם בפה, ג. שמותר לזרקן, אך קשה ששיניו שנאמרו ג' דרגות בצפרנים שהקוברין צדיק והשורפן חסיד והזורקן רשע, ויש לומר שהטעם שאסור לזרקן הוא שמא תעבור אשה מעוברת ותפיל עוברת, ובכמה"ד לא מצויה אשה, ואין לחשוש שיאספו את הצפרניים ויציאום לחוץ שכיון שהשתנה מקומן אינן מזיקות.

רב יהודה אמר בשם רב שזוג מחמתן באו לרבי או שמר זוטרא שנה שבאו זוג מחמתן לרבי ושאלו ממנו בדין צפרניים באבלות והתיר, ואם היו שואלים על גילוח השפה היה מתיר, ושמואל אומר שאכן שאלו גם בדין השפה והתיר, ואביטול הסופר אמר בשם רב שמותר לגלח את השפה מצד לצד, ור' אמי אמר שמדובר בשפה שמעכבת את האכילה, ור"נ בר יצחק שאצלו תמיד זה כשפה המעכבת.

עוד אמר אביטול הסופר בשם רב שפרעה שהיה בימי משה היה בגובה אמה וזקנו אמה ואמתו אמה וזרת, שכתוב **ושפל אנשים יקים עליה**, ועוד אמר בשם רב שפרעה היה מכסף שכתוב **הנה יוצא המימה**.

ר' אסי אומר בשם ר' יוחנן שאם יש לו רק חלוק אחד מותר לו לכבסו במועד, ור' ירמיה מקשה ששיניו במשנתו ואלו מכבסין, ולא מובא שגם מי שאין לו אלא רק חלוק אחד מותר לו לכבס, אמר ר' יעקב שהמשנה דברה אפילו באופן שיש לו ב' בגדים והתלכלכו.

רב יצחק בר יעקב בר גיורי אמר בשם ר' יוחנן שמותר לכבס בגדי פשתן בחוה"מ, ורבא מקשה ששיניו עמוד ב שמותר לכבס מטפחות הידים והסופרים, ולא כתוב שמותר גם בגדי פשתן, ואביי אומר שהמשנה דברה גם בשאר מינים, ובר הידיא אמר שהוא ראה שבימה של טבריה הביאו ספלים עם בגדי פשתן בחוה"מ, ואביי דחה שיתכן שזה לא היה ברצון חכמים.

משנה מותר לכתוב במועד שטר קידושי נשים וגיטין, ושוכרים שטר צוואה ומתנה ופרוזבול ואגרות שום ומזון ושטרי חליצה ומיאונים, ושטרי בירוין וגזירות ב"ד ואגרות של רשות. **גמרא** שמואל אומר שמותר לארס אשה בחוה"מ שמא יקדמנו אחר, ולכאורה זה מוכח בדברי המשנה שכותבים שטרי קדושי אשה, ויש לדחות שהמשנה דברה בשטרי תנאים כמו שאמר רב גידל בשם רב כמה אתה נותן לבנך כך וכך כמה אתה נותן לבתך כך וכך וקדשו מתוך כך זה מהדברים הנקנין באמירה, ולכאורה יש להוכיח מדברי המשנה שאין נושאים נשים לא בתולות ואלמנות ויבמות מפני ששמחה היא לו, ומשמע שלארס מותר, ויש לומר שהמשנה נקטה בדרך לא מיבעי שלא רק ארוסין אסור שאין בזה מצוה, אלא אפילו נושאים שהוא עושה מצוה אסור, ויש להוכיח ממה ששנו אצל שמואל שמארוסין ולא כונסים ולא עושים סעודת אירוסין ולא מיבמין מפני ששמחה היא לו, אך קשה ששמואל

אמר שבכל יום יוצאת בת קול בת פלוני לפלוני ושדה פלוני לפלוני, א"כ אין לחשוש שיקדמנו אחר, ויש לומר שיש לחשוש שיקדמנו אחר ברחמים, כמו שרבא שמע שאדם מתפלל שפלונית תזדמן לי, אמר לו רבא שאין להתפלל כך שאם היא ראויה לו לא תלך ממנו, ואם לא אתה כופר בה', ואח"כ שמע שהוא מתפלל שהוא ימות לפני שהיא תחתן או שהיא תמות לפניו, אמר לו רבא וכי לא אמרתי לך שלא תתפלל על כך כלל, שהרי רב אמר בשם ר' ראובן בן איצטורובלי שלומדים גם מהתורה ומהנביאים ומהכתובים שמה' אשה לאיש, בתורה כתוב **ויען לבן ובתואל ויאמרו מה' יצא הדבר**, ובנביאים כתוב, **ואביו ואמו לא ידעו כי מה' היא**, ובכתובים כתוב **בית והון נחלת אבות ומה' אשה משכלת**, עוד אמר רב משמו או שהברייתא מביאה בשם ר' ראובן שאדם לא נחשד בדבר אם לא עשה אותו או מקצתו או שהרהר בכך, או שראה אחרים שעשו כך ושמח, ור' יעקב מוכיח מהפסוק **ויחפאז בני ישראל דברים אשר לא כן על ה' אלוקיהם**, ויש לומר שהם עשו להכעיס, ויש להוכיח מדברי רב שמואל בר יצחק על הפסוק **ויקנאו למשה במחנה לאהרן קדוש ה'**, שכל אחד קינא לאשתו ממה, ויש לומר ששם אמרו מצד שנהא, ויש להוכיח מדברי ר' יוסי שאמר יהא חלקי עם מי שחושדים אותו ואין בו, ורב פפא אמר שחשדו בו ולא היה בו, ויש לחלק שאצלם מדובר בקול שפוסק ובקול שאינו פוסק יש בו חשד, והשיעור הוא כדברי אביי שאמרה לו אומנתו שהחשד של העיר היא יממה ומחצה, ודוקא כשלא היה הפסק בקול ואם היה הפסק בקול אין לחשוש וכל זה כשלא פסק מחמת יראה אך אם פסק מחמת יראה אינו הפסק, וכל זה שלא התחיל שוב קול ואם התחיל מחדש חוששים לו, וכל זה כשאין לו אויבים ואם יש לו אויבים יש לומר שהם הוציאו את הקול.

משנה אין לכתוב שטר חוב במועד ואם לא מאמין לו או שאין לסופר מה לאכול יכול לכתוב, לא כותבים ספרים תפילין ומזוזות בחוה"מ ולא מגיחים אות אחת אפילו בספר עזרא, ור' יהודה אומר שיכול לכתוב לעצמו תפילין ומזוזות

דף יט ויכול לטוות על יריכו תכלת לציצית שלו. **גמרא** שנו בברייתא שר"מ מתיר לכתוב לעצמו תפילין ומזוזות וכן לטוות תכלת לציצית שלו, ור' יהודה מתיר להערים ולמכור את שלו ולכתוב לעצמו, ור' יוסי מתיר לכתוב ולמכור כדי פרנסתו, ורב הורה לר' חננאל או שרבה בר בר חנה הורה לר' חננאל שמותר לכתוב למכור כדרכו כדי פרנסתו.

שנו בברייתא שלר"א מותר לטוות תכלת לציצית אך לא באבן, וחכמים מתירים גם באבן, ור' יהודה אמר בשם ר"א שמותר באבן ולא בפלך, ולחכמים מותר אף בפלך, ורב יהודה אמר בשם שמואל וכן אמר ר' חייא בר אבא בשם ר' יוחנן שמותר בין באבן בין בפלך, ומותר לכתוב כדרכו ולמכור כדי פרנסתו.

משנה מי שקבר מתו תוך ג' ימים לרגל בטלה ממנו גזירת שבעה, ואם קבר ח' ימים קודם הרגל בטלה ממנו גזירת שלושים, ששבת עולה לימי האבלות ואינה מפסיקה ורגל מפסיק ואינו עולה, ור"א אומר שאחר החורבן עצרת כשבת, ולר"ג ר"ה ויה"כ מפסיקים כרגל, ולחכמים עצרת כרגלים ור"ה ויה"כ כשבת ואינם מפסיקים. **גמרא** רב אומר שבטלה גזירת שלושים אך הימים לא בטלו, וכן אומר רב הונא, אך לרב ששת גם הימים בטלו, ולרב לא בטלו הימים לענין שאם לא גילח ערב הרגל אסור לו לגלח אחר הרגל, **עמוד ב** וכן שנינו בברייתא שהקובר מתו ג' ימים קודם הרגל בטלה ממנו גזירת שבעה, ואם קברו ח' ימים קודם הרגל בטלה ממנו גזירת שלושים, ואם לא גילח ערב הרגל אסור לו לגלח אחרי הרגל, ואבא שאול סובר שמותר לו לגלח אחר הרגל שכמו שאם נהג ג' מתבטלת גזירת ז', כך במצות ז' מתבטלת גזירת ל', ומה ששינוי במשנה ח' ימים קודם הרגל, סובר אבא שאול

שמקצת היום ככולו ויום הז' עולה לו לשבעה ולשלושים, ורב חסדא אמר בשם רבינא בר שילא שהלכה כאבא שאול, וחכמים מודים לו שאם חל יום ח' שלו בשבת ערב הרגל שמותר לו לגלח בערב שבת, ומה שאמר רב עמרם בשם רב שממתי שעמדו המנחמים מהאבל מותר לו לרחוץ זה כאבא שאול, ואמר אביי שהלכה כאבא שאול ביום ז' וגם חכמים מודים שביום שלושים אומרים מקצת היום ככולו, ורבא אומר שהלכה כאבא שאול ביום שלושים ולא ביום שבעה, ונהרדעי אומרים שהלכה כאבא שאול גם בשבעה וגם בשלושים, כמו שאמר שמואל שהלכה כדבר המיקל באבל.

אבלות של ל' לומדים גזירה שוה פרע פרע מנזיר, שבנזיר כתוב **גדל פרע שער ראשו**, ובאבלות כתוב **ראשיכם אל תפרעו**, ובנזירות למד רב מתנה שסתם נזירות ל' יום שכתוב בו **קדוש יהיה ויהיה בגימטריא ל'**.

רב הונא בר רב יהושע אומר שלכו"ע אם חל יום שלישי שלו בערב הרגל שאסור ברחיצה עד הערב, ורב נחמיה בר רב יהושע אמר ששמע מרב פפא ורב פפי שהסכימו לדברי רב הונא בר רב יהושע, ללישנא בתרא ר' נחמיה בר יוסף אמר ששמע שרב פפי ורב פפא ורב הונא בר רב יהושע אמרו שאם חל שלישי בערב הרגל שרוחץ רק סמוך לערב.

אביי הסתפק כשקברו המת ברגל אם הרגל עולה לו למנין ל', ושבעה ודאי אינה נוהגת ברגל, אך ל' יתכן שנוהגת, ורבא אמר שאינו עולה לשלושים, והקשה אביי ממה ששינונו בכרייתא שהקובר מתו ב' ימים קודם הרגל מונה ה' ימים אחר הרגל ומלאכתו נעשית ע"י אחרים ועבדיו ושפחותיו מותרים לעשות בביתו בצניעה, והרבים אינם נזקקים לנחמו אחר הרגל.

דף כ כי ניחמוהו בשבעה תוך הרגל, והכלל הוא שמה שהוא משום אבל, הרגל מפסיקו אך מה שהוא עסקי רבים אין הרגל מפסיקו ואם קברו ג' ימים קודם סוף הרגל מונה שבעה אחר הרגל, וכד' ימים הראשונים שאחר הרגל רבים מתעסקים עמו לנחמו, ובג' ימים האחרונים אינם זקוקים לנחמו שכבר ניחמוהו ז' ימים, ורגל עולה לו, ומשמע שזה נאמר גם על הסיפא שרגל עולה לו כשמת ברגל, ויש לדחות שזה הולך על הרישא כשקברוהו קודם הרגל, והקשה אביי ממה ששינונו שרגל עולה למנין ל' כיצד שאם קברו בתחילת הרגל מונה ז' אחר הרגל ומלאכתו נעשית בידי אחרים ועבדיו ושפחותיו עושים בצניעה בתוך ביתו, ורבים לא מתעסקים לנחמו כי כבר עסקו בכך ברגל, ורגל עולה לו. וכן אמר רבין בשם ר' יוחנן שגם בקברו ברגל הוא עולה למנין ל', וכן הורה ר"א לר' פדת בנו.

שנו בכרייתא שלר"א אם קיים כפיית המיטה ג' ימים קודם הרגל אינו צריך לכפותה שוב אחר הרגל, ולחכמים מספיק אפילו יום א' או שעה אחת, ור"א בר"ש אמר שנחלקו בזה ב"ש וב"ה שלב"ש צריך ג' ימים, ולב"ה מספיק יום אחד, ורב הונא אמר בשם ר' חייא בר אבא בשם ר' יוחנן, או ר' יוחנן אמר לר' חייא בר אבא ולרב הונא, שמשפיק שעה אחת, ולרבא ההלכה כתנא של המשנה שצריך ג' ימים, ורב הונא נקלע לעיר סורא שעל פרת ואמר לו רב חביבא מה ההלכה ואמר לו שמשפיק אפילו יום אחד או שעה אחת.

ר' חייא בר אבא ור' אמי ור' יצחק נפחא ישבו בפתח ביתו של ר' יצחק בר' אלעזר, ויצא מביניהם שאבילות שבעה לומדים מהפסוק **והפכתי חגיכם לאבל**, וכמו שחג הוא ז' ימים כך אבילות היא ז' ימים, ואין לומר שהכוונה לעצרת שהיא יום אחד שמעצרת לומדים כדברי ר"ל ששמועה רחוקה נוהגת שעה אחת, שכתוב **והפכתי חגיכם לאבל** ועצרת הוא חג של יום אחד.

שנו בכרייתא שלר"ע שמועה קרובה נוהגת ז' ושלושים ורחוקה נוהגת יום אחד, קרובה היא שמועה תוך ל' ורחוקה היא שמועה לאחר ל', ולחכמים גם שמועה רחוקה נוהגת ז' ושלושים, ואמר רבה בר בר חנה בשם ר' יוחנן שאע"פ שבכל מקום יחיד ורבים הלכה כרבים אך כאן הלכה כר"ע, כמו שאמר שמואל שהלכה כדברי המיקל באבל.

לר' חנינא הגיעה שמועה על אביו מבי חוואה, אמר לו רב חסדא ששמועה רחוקה נוהגת רק יום אחד, וכן כשהגיעה שמועה רחוקה לרב נתן בר אמי על אמו, אמר לו רבא שהלכה שמספיק רק יום אחד, והקשה רב נתן לרבא ששינונו בכרייתא שמה שאמרו שנוהגת רק יום אחד הוא בשאר קרובים, אך על אביו ואמו צריך ז' ושלושים, אמר רבא שזה דעת יחיד ולא סוברים כך, ששינונו שהיה מעשה שמת אביו של ר' צדוק בגיזוק והודיעוהו אחר ג' שנים, ושאל את אלישע בן אבויה וזקנים שעמו ואמרו לו שינהג ז' ושלושים, וכן כשמת בנו של ר' אחייה בגולה ישב עליו ז' ושלושים, אך יש להוכיח מהמעשה שרב הגיע לארץ ישראל והוא היה בן אחיו ובן אחותו של ר' חייא, ושאל אותו ר' חייא האם אבא קיים **עמוד ב** אמר לו וכי אמא קיימת, ושאל אותו האם אמא קיימת, אמר לו האם עניתי לך על אבא, ור' חייא הבין ואמר למשרתו חלוץ לי מנעלי ותוליך כלי אחרי לבית המרחץ, ולמדנו מכך ג' דברים א. שאבל אסור בנעילת סנדל ב. ששמועה רחוקה נוהגת רק יום אחד ג. שמקצת היום ככולו, ויש לומר שר' חייא חלק על ר' אחייה.

ר' יוסי בר אבין אומר שאם שמע שמועה קרובה במועד ואחר המועד היא נעשתה רחוקה עלה לו הרגל, ונוהג רק יום אחד, ור' אדא מקיסרי שנה לפני ר' יוחנן שאם שמע שמועה קרובה בשבת ואחר שבת נעשתה רחוקה נוהג רק יום אחד, ונחלקו על קריעה בשמועה רחוקה, לר' מני אינו קורע, ולר' חנינא קורע, ואמר ר' מני שמסתבר שאם לא נוהג ז' שגם לא יקרע, ולא מצאנו קריעה בלי אבילות ז', אמר ר' חנינא שאיסי אביו של ר' זירא שנה או אחיו של ר' זירא שנה לפני ר' זירא שמי שלא היה לו חלוק לקרוע והזדמן לו תוך ז' קורע, ואם הזדמן לו אחר ז' לא יקרע, ור' זירא אמר שזה רק בשאר קרובים, אך על אביו ואמו קורע תוך ל', א"כ קריעה לא שייכת לשבעה, ויש לומר ששם זה לא דין קריעה רגיל אלא כבוד אביו ואמו.

שנו בכרייתא שאותם קרובים שכהן מיטמא להם יש עליהם דין אבילות, אשתו אביו ואמו אחיו ואחותו בנו ובתו, והוסיפו עליהם אחיו ואחותו הבתולה מאמו, ואחותו הנשואה בין מאביו ובין מאמו, ולר"ע, כמו שמתאבל עליהם כך מתאבל על השניים להם, ולר"ש בן אלעזר מתאבל רק על אבי אביו ועל בן בנו, ולחכמים כל המתאבל עליו מתאבל עמו והם נחלקו שלחכמים נוהג אבילות רק עמו בבית, ולר"ש מתאבל בכל מקום, כמו שאמר רב לחייא בנו וכן אמר רב הונא לרבה בנו שבפני אימו ינהג אבילות ושלא בפניה אינו צריך.

בן חמיו של מר עוקבא נפטר והוא חשב לשבת עליו ז' ושלושים, אמר לו רב הונא האם רוצה אתה לאכול את סעודת האבל, שמה שאמרו לכבוד אשתו זה רק על חמיו וחמותו שאז אינו רשאי לכוף את אשתו לכחול ולפקוס, אלא כופה מיטתה ונוהג עמה אבילות, וכן אשה שמת חמיה או חמותה אינה כוחלת ופוקסת וכופה מיטתה ונוהגת עם בעלה אבילות, ובכרייתא אחרת שינונו שאף שאסורה לכחול ולפקוס אך מותר לה למזוג לו כוס ולהציע לו המיטה ולרחוץ פניו ידיו ורגליו, ויש לומר שרק בחמיו וחמותו יש להחמיר ולא בשאר קרוביה, וכן שנו להדיא שאמרו לכבוד אשתו רק בחמיו וחמותו.

כשבן בנו של אמימר נפטר הוא קרע עליו, וכשהגיע בנו וקרע בפניו נזכר שכשקרע זה היה מיושב וקרע שוב מעומד, ואמר לו רב אשי מנין שצריך לקרוע מעומד אמר לו שכתוב **ויקם איוב ויקרע את מעילו**,

דף כא אך לפ"ז מה שכתוב בענין חליצה **ועמד ואמר לא חפצתי לקחתה** זה רק מעומד והרי שינונו שחולץ בין עומד בין יושב בין מוטה, ויש לחלק שלא כתוב ויעמוד אלא **ועמד** ובאיוב כתוב **ויקם**, וגם רמי בר חמא למד שקריעה מעומד מהפסוק של איוב, אך יש לדחות שאיוב החמיר רק לעצמו, כמו שכתוב **ויגז את ראשו** והרי אין חיוב בכך, אלא יש ללמוד מהפסוק של דוד **ויקם המלך ויקרע את בגדיו**, ויש לדחות שהוא החמיר לעצמו כמו שכתוב **וישכב ארצה** שהוא חומרא.

שנו בברייתא אלו דברים שהאבל אסור בהם: מלאכה, רחיצה, סיכה, תשמיש המטה, נעילת הסנדל, ולקרוא בתורה נביאים וכתובים, ולשנות במשנה ובמדרש והלכות ושי"ס ואגדות, ואם רבים צריכים לו אינו נמנע מללמד, והיה מעשה שבנו של ר' יוסי מת בציפורי ור' יוסי דרש כל היום כולו, וכשרבה בר בר חנה היה אבל הוא חשב לא לדרוש בפירקא אמר לו ר' חנינא ששנינו, שאם רבים צריכים לו אינו נמנע, והוא חשב להעמיד אמורא אמר לו ר' חנינא שכתוב ובלבד שלא יעמיד תורגמן, ויעשה כמו ששנינו שכשמת בנו של ר' יהודה בר' אלעאי נכנס לביהמ"ד ור' חנינא בן עקביא נכנס וישב לצדו ור' יהודה לחש לר' חנינא, ור' חנינא למתורגמן, והמתורגמן השמיע לרבים.

שנו בברייתא שלר"א שתוך ג' ימים האבל לא יניח תפילין, ומג' וג' בכלל יכול להניח, ואם באו פנים חדשות לא חולץ, ולר' יהושע תוך ב' ימים אסור להניח, ומיום שני ושני בכלל מניח, ואם באו פנים חדשות חולץ, ורב מתנה אומר שטעמו של ר"א שכתוב ויתמו ימי בכי אבל משה, ומיעוט ימים שנים, ור' יהושע למד מהפסוק ואחריתה כיום מר, ומה שכתוב אצל משה ימי כי האבל אצלו היה חזק יותר, ולר"א מה שכתוב כיום מר, ללמד שעיקר האבל הוא ביום הראשון, ועולא אמר שהלכה כר"א בחליצת תפילין, וקר' יהושע בהנחתן, והסתפקו בדעת עולא אם ביום השני חולץ, ועולא עצמו אמר שמניח וחולץ אם באו פנים חדשות אפילו ק' פעמים, וכן שנינו שיהודה בן תימא אומר שחולץ ומניח אפילו ק' פעמים, ולרבא כיון שהניח אינו חולץ, ואף שרבא אמר שהלכה כמו התנא שעיקר האבלות ג' ימים אך לענין מצוה יכול להניח בשני.

עמוד ב שנו בברייתא שתוך ג' ימים הראשונים האבל אסור במלאכה, ואפילו הוא עני המתפרנס מהצדקה, ואחר ג' ימים עושה מלאכה ביצנעא בתוך ביתו, ואשה טווה כפוף בתוך הבית. שנו בברייתא שאבל לא ילך לבית אבל אחר תוך ג' ימים, ואחר ג' הולך ולא ישב במקום המנחמים אלא במקום המתנחמין.

שנו בברייתא שתוך ג' ימים האבל אסור בשאלת שלום, ואחר ג' משיב ואינו שואל, ואחר ז' שואל ומשיב כדרכו, ומה ששנינו שכשמתו בניו של ר"ע, הספידום הספד גדול ובשעת פטירתו עמד ר"ע על ספסל גדול ואמר אחינו בני ישראל שמעו אפילו שני בנים חתנים אני מנוחם בשביל הכבוד שעשיתם, ואם באתם בשביל עקיבא הרי יש כמה עקיבא בשוק אלא אמרתם תורת אלוקיו בלב, וכ"ש ששכרם כפול לכו לבתיכם לשלום, ויש לומר שלכבוד רבים מותר, ומה שכתוב שאחר ז' שואל כדרכו, אך ישנה ברייתא שתוך ל' מדבר עם האבל תנחומין ואינו שואל בשלום, ואחר ל' שואל בשלום ואינו מדבר עמו תנחומין ואם מתה אשתו ונשא אחרת אינו רשאי להכנס לביתו ולדבר עמו תנחומין, ואם מצאו בשוק אומר לו בשפה רפה ובכבוד ראש, ורב אידי בר אבין אומר שהאבל שואל בשלום אחרים אחר ז' כיון שהם בשלום, אך אחרים לא ישאלו בשלום כיון שהוא אינו בשלום, ומה שכתוב משיב זה רק לאנשים שאינם יודעים שהוא אבל, ותוך שלושים הוא יודיע לשואלים אך לא ישיב להם, אך כאן לא צריך להודיעם, ומה ששנינו בברייתא אחרת שהפוגש את חברו האבל תוך י"ב חדש ידבר עמו תנחומין ולא ישאל בשלום, ואחר י"ב חדש שואל בשלום ולא מדבר עמו תנחומין, אבל מדבר עמו תנחומין מן הצד שאינו מזכיר שם המת, ור"מ אומר שגם אחר י"ב חדש יכול לדבר עמו תנחומין, וזה כמו אדם שנשברה רגלו ונרפאה ופגש רופא ואמר לו בא אלי ואשברנה וארפאנה שתדע שהרפאה שלי טובה, ויש לחלק שהברייתא של י"ב חדש מדברת באביו ואמו, ובשאר קרובים השיעור הוא ל' יום ומה שלא כתוב שמדבר עמו תנחומין מן הצד, יש לומר שבאמת מותר, וזה מה שכתוב כדרכו אינו מדבר עמו תנחומין, אך מדבר עמו מן הצד.

שנו בברייתא שאבל שבא ממקום קרוב לישב עם שאר האבלים תוך ג' ימים מונה עמם, ואם בא ממקום רחוק ימנה לעצמו, ואחר ג' ימים גם ממקום קרוב ימנה לעצמו, ולר"ש אפילו בא ביום השביעי ממקום קרוב מונה עמם, ור' יוחנן אומר שמה שכתוב ברישא מונה עמם מדובר שגדול הבית עמם.

דף כב והסתפקו במקרה שגדול הבית הלך לקברו ושהה ג' ימים, ואמר ר' חייא בר אבא בשם ר' יוחנן שאפילו הלך לקברו ג' ימים מונה עמם, ומה שכתוב בברייתא מונה לעצמו מדובר שלא בא תוך ג' ובתוך ג' מונה עמם, כמו שאמר רב לבני הצלפוני שמי שבא תוך ג' מונה עמם, ומי שבא אחר ג' ימנה לעצמו, ורבא אמר לבני מתווא שאינם הולכים אחר המיטה שמעת שמחזירים פניהם משערי העיר יתחילו למנות אבלות.

ר' חייא בר גמדיא אמר בשם ר' יוסי בן שאול בשם רבי, שר"ש מיקל רק אם מצא מנחמים אצל האבל, ורב ענן מסתפק אם ננערו לעמוד ממנו מנחמים ועדיין לא עמדו.

חבירו של ר' אבא בר חייא למד מר' אבא והוא היה ר' זירא, או שחבירו של ר' זירא למד מר' אבא והוא ר' אבא בר חייא, והם למדו בשם ר' יוחנן שהלכה כרשב"ג בטרפיות, וכר"ש באבל, ובטרפיות מדובר בבני מעיים שניקבו וסותמתם ליחה שכשירה לרשב"ג, ורב כהנא מבאר שליחה היא הלחות של המעיים שיוצאת כשדוחקים אותם, וכשעלה לא"י אמר לר' אבא האם פסקו כרשב"ג אמר לו שהם שנו שאין הלכה כרשב"ג, ובאבל נחלקו שר' חסדא פסק כר"ש וכן דעת ר' יוחנן, ולר"נ אין הלכה כר"ש, ולהלכה, בטרפיות אין הלכה כרשב"ג, ובאבל הלכה כר"ש, כמו שאמר שמואל שהלכה כדברי המיקל באבל.

הממהר להוציא המיטה הוא משובח ובאביו ואמו הוא מגונה, ובערב שבת ויו"ט זה משובח, וכן אם גשמים מזלפים על מטתו, כיון שזה לכבוד אביו ואמו, על כל המתים אם רצה למעט בעסקן ממעט, ויכול לא למעט עמוד ב ועל אביו ואמו ממעט, על כל המתים יכול לחלוץ כתיפו אם רוצה, ובאביו ואמו חייב לחלוץ, ולגדול הדור אחד מת אביו ורצה לחלוץ, וגדול הדור שעמו רצה ג"כ לחלוץ ונמנע ולא חלץ, ואמר אביו שגדול הדור היה רבי וזה שעמו היה ר' יעקב בר אחא, או שגדול הדור היה ר' יעקב בר אחא וזה שעמו היה רבי, וזה מובן אם הגדול היה ר' יעקב וזה שעמו רבי, ולכן לא חלץ, אך אם נאמר שאביו של רבי נפטר מדוע נמנע ר' יעקב הרי רשב"ג אביו של רבי הוא נשיא, וכולם חייבים לחלוץ.

על כל המתים מסתפר אחר ל', ועל אביו ואמו עד שיגערו בו חביריו, על כל המתים יכול להכנס לבית השמחה אחר ל', ובאבלות על אביו ואמו לא יכנס עד י"ב חדש, ורבה בר בר חנה אמר שאסור רק לשמחת מריעות, אך ישנה ברייתא שלשמחה ולמריעות ל' יום, ואמימר שנה שרבה בר בר חנה אמר שלשמחת מריעות מותר מיד, ומה ששנינו בברייתא לשמחה ל' ולמריעות ל', יש לחלק שלסעודה ראשונה שעושה אסור תוך ל', אך לפרוע סעודה מותר להכנס מיד.

על כל המתים קורע טפח ועל אביו ואמו עד שיגלה את לבו, ור' אבהו למד מהפסוק ויחזק דוד בבגדיו ויקרעם ואין אחיזה פחות מטפח, על כל המתים אם לבוש י' חלוקים קורע רק העליון, ועל אביו ואמו קורע את כולם, ואין צריך לקרוע את הסודר שעל ראשו, ובין איש בין אשה יקרעו, ור"ש בן אלעזר אומר שאשה קורעת את התחתון ומחזירתו לאחוריה, ואח"כ קורעת את העליון, על כל המתים רצה יכול להבדיל קרוב לשפה ויכול לא להבדיל, אך על אביו ואמו חייב להבדיל, ור' יהודה סובר שכל קריעה שאינו מבדיל לפני השפה אינה קריעה אלא של תפלות, ור' אבהו אמר שר' יהודה למד מהפסוק ויחזק בבגדיו ויקרעם לשנים קרעים, והכוונה שקורע קרע שנראה כשנים, על כל המתים יכול לשלול, דהיינו תפירות רחוקות, ומאחה אחר ל', אך על אביו ואמו מותר לשלול אחר ל' אך אינו מאחה לעולם, ואשה יכולה לשלול מיד, מפני כבודה,

רבין אמר בשם ר' יוחנן שעל כל המתים מותר לקרוע ביד או בכלי, אך על אביו ואמו רק ביד, ור' חייא בר אבא אומר בשם ר' יוחנן שעל כל המתים יכול לקרוע מבפנים ועל אביו ואמו קורע רק מבחוץ, ואמר רב חסדא שגם לנשיא צריך מבחוץ, וישנה ברייתא שלא הושוו לאביו ואמו אלא לאיחוי, ומשמע גם נשיא, ויש לומר שזה חוץ מהנשיא והוא שווה לאביו ואמו.

כשנפטרה הנשיא אמר רב חסדא לרב חנן בר אבא שיכפה את המכתשת בשעת קריעה, על חכם חולץ מימין, ועל אב"ד משמאל, ועל נשיא מב' צדדים.

שנו בברייתא שאם מת חכם בית מדרשו בטל, ואב"ד שמת כל ביהמ"ד שבעיר בטלים ונכנסים לביהכנ"ס ומשנים מקומם, היושבים בצפון ישבו בדרום והיושבים בדרום ישבו בצפון, נשיא שמת כל בתי המדרש בטלים ובני הכנסת נכנסים לבית הכנסת וקוראים שבעה ויוצאים,

דף כג לר' יהושע בן קרחה לא יצאו לטייל בשוק אלא ישבו בדממה ולא אומרים שמועה ואגדה בבית האבל, אך ר' חנניא בן גמליאל אמר שמועה ואגדה בבית האבל.

שנו בברייתא שאבל לא יצא מביתו בשבוע הראשון, ובשבוע שני יוצא ולא ישב במקומו, ובשלישי יושב במקומו ואינו מדבר, וברביעי הוא ככל אדם, ולר' יהודה בשבוע ראשון ודאי אינו יוצא שהרי כולם מנחמין אותו, אלא בשני אינו יוצא, ובשלישי יוצא ולא יושב במקומו, וברביעי יושב במקומו ואינו מדבר, ובחמישי הוא ככל אדם.

שנו בברייתא שאבל לא ישא תוך ל' ואם מתה אשתו לא ישא אשה אחרת עד שיעברו ג' רגלים, ולר' יהודה רגל ראשון ושני אסור, וקודם שלישי מותר, וכשאינו לו בנים מותר להתחתן מיד בגלל פריה ורביה, ואם אשתו השאירה בנים קטנים מותר להתחתן מיד לפרנסתן, ומעשה שאשתו של יוסף הכהן מתה ואמר לאחותה בבית הקברות לכו ופרנסי בני אחותך אך בא עליה רק אחר זמן מרובה, ורב פפא אומר שזה היה אחר ל' יום.

שנו בברייתא שכל ל' יום אבל אסור בבגדים מגוהצים בין חדשים בין ישנים שיצאו מהמכבש ולרבי אסור רק בגדים חדשים, ור"א בר"ש אומר שאסרו רק חדשים לבנים, אביי יצא במלבוש מגוהץ ישן כדעת רבי, ורבא יצא בחלוק רומי אדום חדש כר"א בר"ש.

נחלקו בני יהודה והגליל **עמוד ב** אם יש אבלות בשבת או לא, הסובר שיש אבלות דייק במשנה **שבת עולה**, ומי שסובר שאין אבלות דייק במשנה **שאינה מפסקת**, שאם היה אבילות מה החידוש שאינה מפסיקה הרי הוא בתוך האבל, וכתוב עולה בגלל הסיפא שכתוב אינו עולה, ומי שסובר שאין אבלות בשבת סובר שכתוב אינה מפסקת אגב הסיפא שכתוב מפסיקים, ולכאורה נחלקו בזה תנאים ששנינו בברייתא שמי שמתו מוטל לפניו יאכל בבית אחר, ואם אין לו בית אחר אוכל בבית חברו, ואם אין לו יעשה מחיצה י' טפחים, ואם אין לו דבר לעשות מחיצה, יחזיר פניו ויאכל, ולא יסב ולא יאכל בשר ולא ישתה יין, ולא יכרך ולא יזמן, ולא מברכים ומזמנים עליו, ופטור מקר"ש ותפילה ומהתפילין ומכל מצוות האמורות בתורה, אך בשבת יסב ויאכל, ויכול לאכול בשר ולשתות יין ומכרך ומזמן, ומברכים ומזמנים עליו וחייב בקר"ש ותפילה ובכל מצוות האמורות בתורה, ור"ג אומר שמתוך שהתחייב באלו התחייב בכלן, ואמר ר' יוחנן שההבדל ביניהם הוא תשמיש, שלר"ג מותר ולת"ק אסור, ולכאורה נחלקו אם יש מנהג אבילות בשבת, ויש לדחות שת"ק החמיר רק בגלל שמתו לפניו אך אחר קבורה לא ינהג אבילות כלל, או שר"ג היקל רק בגלל שעדיין לא חל עליו אבילות אך אחר קבורה ינהג אבילות בשבת בדבר שבצינעא.

דף כד ר' יוחנן שאל את שמואל אם יש אבילות בשבת ואמר שמואל שאין אבילות בשבת.

אמרו התלמידים לפני רב פפא בשם שמואל שאבל ששימש מיטתו בימי אבלו חייב מיתה, ורב פפא אמר שבשם ר' יוחנן נאמר רק איסור, ואם שמעתם בשם שמואל שמעתם כך שאמר רב תחליפא בר אבימי משמו שאבל שלא פרע ולא פרס חייב מיתה שכתוב **ראשיכם לא תפרעו ובגדיכם לא תפרומו ולא תמותו**, משמע שאבל אחר שלא פרע ופרס חייב מיתה, ואמר רפרס בר פפא ששנינו במסכת אבל רבתי שאבל אסור לשמש בימי אבלו ומעשה באחד ששימש מיטתו באבלו ושמתו חזירים את גוייתו.

שמואל אומר שפח"ז חובה ונת"ר רשות, והיינו פריעת ראש, חזרת קרע לאחוריו וזקיפת המיטה חובה בשבת, ונעילת סנדל תשמיש ורחיצת ידים ורגלים בחמין ערבית רשות, ורב סובר שגם פריעת

הראש בשבת רשות, ויש להקשות שאם בשבת מותר להמנע מסנדל כי יש אנשים שנמנעים בכך גם ללא אבילות א"כ נאמר שגם פריעת הראש רשות כי לא כולם מגלים ראשם, ויש לומר ששמואל סובר שקרע שאינו בשעת חימום אינו קרע, וכן עטיפה שאינה כעטיפת ישמעאלים אינה עטיפה, ור"ג הראה עד גומות הזקן שבלחיו, ור' יעקב אמר בשם ר' יוחנן שכל זה כשאינו לו נעלים אך אם הוא נעול א"כ זה מוכיח שאינו נוהג כאבל, ויש להקשות ששמואל קרע גם לא בשעת חימום, שכשאמרו לו שמת רב קרע עליו י"ב בגדים ואמר הלך האיש שפחדתי ממנו, וכן כשאמרו לר' יוחנן שר' חנינא נפטר הוא קרע עליו י"ג בגדי משי ואמר הלך האיש שפחדתי ממנו, ויש לומר שבחכמים שמזכירים שמועותיהם תמיד זה נחשב שעת חימום.

אמר רבין בר אדא לרבא שתלמידו רב עמרם הקשה ששנינו שאבל כל שבעה קורע לפניו וכשמחליף בגדו קורע שוב, ובשבת קורע לאחוריו וכשמחליף אינו קורע וא"כ יש קריעה לא בשעת חימום, ויש לומר ששם מדובר בכבוד אביו ואמו, והסתפקו אם מותר לאחות את הקרעים הללו, ונחלקו בזה אביו של ר' אושעיא ובר קפרא, ולכאורה יש להוכיח שאביו של ר' אושעיא סובר שאין מאחין, שר' אושעיא אמר שאין מאחין וכנראה שמע מאביו, אך ניתן לומר שהוא שמע מבר קפרא.

רבא התיר לאבל ללכת בשבת בחלוק קרוע בביתו, ואביי ראה שרב יוסף הולך באבלותו בביתו עם סודרו על ראשו אמר לו שאין אבילות בשבת, ואמר רב יוסף שאבילות נוהגת בשבת דברים שבצינעא.

לר"ג ר"ה ויוה"כ כרגלים, ואמר רב גידל בר מנשיא בשם שמואל שהלכה כר"ג ויש ששנו את דברי רב גידל על הדין שתינוק שמת תוך ל' יוצא בחיק ונקבר באשה אחת וב' אנשים, אך לא באיש אחד וב' נשים, **עמוד ב** ואבא שאול מתיר באיש אחד וב' נשים ולא עומדים עליו בשורה, ולא אומרים עליו ברכת אבלים ותנחומי אבלים, ואם מת אחר ל' יוצא בדלוסקמא, ולר' יהודה לא יצא בדלוסקמא שניטלת בכתף אלא שניטלת בב' בני אדם, ועומדים עליו בשורה ואומרים עליו ברכת אבלים ותנחומי אבלים, ואם מת אחר י"ב חדש יוצא במיטה, ור"ע אומר שאם הוא בן שנה ואבריו כבן ב' או שהוא בן ב' ואבריו כבן שנה יוצא במיטה, ולר"ש בן אלעזר אם יוצא במיטה רבים מצטערים עליו ואם אינו יוצא במיטה אין מצטערים עליו, ולר"א בן עזריה אם ניכר לרבים מתעסקים עמו, ואם לא ניכר לרבים לא מתעסקים עמו, ובהספד, לר"מ בשם ר' ישמעאל עניים מגיל שלש ועשירים בני חמש, ולר' יהודה בשם ר' ישמעאל עניים מגיל חמש ועשירים מגיל שש, ובני זקנים כבני עניים, וע"ז אמר רב גידל בר מנשיא בשם רב שהלכה כר' יהודה בשם ר' ישמעאל.

ר' ענני בר ששון דרש בפתח בית הנשיא שאם מת יום א' קודם עצרת ועצרת עצמה זה כמו י"ד יום, ור' אמי הקפיד עליו שהרי זה דברי ר"א בשם ר' אושעיא, וכן דרש ר' יצחק נפחא בפתחו של ריש גלותא ורב ששת שמע והקפיד שזה דברי ר"א בשם ר' אושעיא שלעצרת יש תשלומין כל ז' שכתוב **בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות** וכמו שלחג המצות יש תשלומין כל ז', כך לעצרת, רב פפא הנהיג את ר' אויא סבא ודרש שיום קודם ר"ה ור"ה זה כ"ד יום, ואמר רבינא שיום אחד קודם סוכות והחג והשמיני של חג זה ככ"א יום, וכשרבינא הגיע לסורא שעל פרת אמר לו רב חביבא האם אמרת כך אמר לו שאמרתי שמסתבר כר"ג.

משנה לא קורעים וחולצים ומברכים במועד אלא קרוביו של מת, ומברכים רק על מיטה זקופה.